

העלון הקהילתי של דרכי נעם

דרכי נועם – מיכה אמיר

הלוח העברי מסודר כך שיש לנו על ציר הזמן עליות ומורדות. תקופת חגי תשרי מהווה פסגה אחת ותקופת ניסן וסביבותיו – פסגה נוספת. אמנם כשאומרים "אחרי החגים" מתכוונים בדרך כלל לחגי תשרי אבל גם התקופה שבה אנו נמצאים כעת היא סוג של "אחרי החגים". אחרי ט"ו בשבט ואחרי פורים. אחרי ניקוי פסח ואחרי פסח עצמו. אחרי יום השואה ויום הזיכרון ויום העצמאות וכעת אפילו אחרי מטח של גשם קיצי, גשם שכל החורף חיכינו לו בכיליון עיניים. תקופת החגים הזו היתה ערה וסוערת וגדושת פעילויות בקהילתנו. על רובן דיווחנו בהרחבה בשבועות האחרונים ועל היתר נדווח כאן ועכשיו, בהמשך הגיליון. אין הדבר מובן מאליו ולא בכל קהילות ישראל יש את ההמולה (המבורכת!) הזו. אצלנו יש אותה והיא היא הדבק שמחבר אותנו איש אל רעהו והופך אותנו מחבר מקרי של מתפללים לקהילה. אז אחרי כל אלה, יש לנו כמה שבועות של שגרה מבורכת לפני שיתחילו הקיץ והחופשות, החום "והים, רשרוש של המים, ברק השמים..." וגו'...

מיכה אמיר – חבר ועד הנהלה, מנכ"ל משקי דן, חרזן חובב

מעט היו"ר – מאיר קלך

ישנם שני מועדים שאני מכתיר אותם כגולת הכותרת של הקהילה, שמחת תורה ויום העצמאות. ועדת תרבות ארגנה אירוע מרגש ביותר בטקס המעבר מיום הזיכרון ליום העצמאות, עד כדי כך שאפילו ילדים בכיתה א' מצאו מקום חיבור. כמובן שהתפילה היפהפייה בליווי כלי הנגינה ומערכת ההגברה החדשה תרמו רבות לתחושה המרוממת. יישר כוח לכל העוסקים במלאכה.

עברנו בשבוע שעבר גם את יום השואה. רבים מחברי הקהילה ובני נוער זכו לשמוע את סיפורו המרתק והמרגש של חברנו, אליהו אינדיג. מיכה דאג למי שנבצר ממנו להגיע, והעלה צילום של הערב ליוטיוב. מיכה העלה גם צילום של הערב שהתקיים בהמשך אותו שבוע במסגרת סדרת השיעורים על התפילה. הרב שפרבר הפתיע (לפחות אותי) במסקנותיו. אני מציע לכולם לראות את הסרטון ולהאזין לדברים לפני השיעור הבא שינתן על ידי הרב חיים נבון שצפוי, כך אני משער, להגיע למסקנות אחרות...

במוצאי שבת "בחוקותיי" (17/5) נקיים את האסיפה השנתית. מדובר לכאורה בכורח פרוצדוראלי שמתחייב מתוקף היותנו עמותה רשומה אבל אנחנו מקפידים כל שנה וגם השנה להתייחס אל האסיפה בכובד ראש ולהשתמש בה כבמה להצגת הפעילות, לביקורת ציבורית ולהחלפת דעות. לשם כך חשובה מאד ההשתתפות באסיפה ואני קורא לכל חברות וחברי העמותה להשתמש בזכות הדמוקרטית הזו ולהשתתף באסיפה.

מאיר קלך – יו"ר ועד הנהלה, מרצה הנדסת מערכות מידע באוניברסיטת בן-גוריון ומייסדי עמותת "גשר ההלכה"

וְקִדְשְׁתֶּם אֶת שְׁנַת הַחֲמִשִּׁים שָׁנָה וְקִרְאתֶם דְּרוֹר בְּאֶרֶץ לְכָל-יִשְׂרָאֵל יוֹבֵל הוּא תְּהִיָּה לְכֶם וְשָׁבְתֶם אִישׁ אֶל-אֶחָזְתּוֹ וְאִישׁ אֶל-מִשְׁפַּחְתּוֹ תָּשׁוּבוּ... וְהָאֶרֶץ לֹא תִמְכַר לְצִמְמַת פִּי-לִי הָאֶרֶץ פִּי-גֵרִים וְתוֹשְׁבִים אִתְּם עִמָּדִי. (ויקרא כה)

מחירי הדיור בימינו ממשיכים להאמיר ולשבור שיאים חדשים. מאז המחאה הגדולה שפרצה בקיץ 2011, מוצגת מדי כמה חודשים תכנית שתביא להוזלת המחירים ותאפשר לזוגות צעירים לרכוש דירה ראשונה; אך בינתיים ללא הועיל. ולמרות שרבים מאיתנו לא היינו מוכנים לנסיקה החדה והפתאומית במחירי הדיור, מסתבר שעלייה מתמשכת ותמידית במחירים אפיינה לא רק את מדינת ישראל המודרנית, אלא גם את החברה שחיה כאן לפני יותר מאלפיים שנה. תקנת היובל, שנועדה לשמור על חלוקה הוגנת של אדמות המדינה ולמנוע מצב של השתלטות של יחידים על שטחים רבים, היא אחת המצוות החברתיות ביותר, משום שהיא מבטיחה שוויון כלכלי בסיסי בין כל אזרחי המדינה, ולשם כך אף שוללת מהם את החופש למכור את נכסיהם במקרה הצורך.

מנהיגי הציונות במאה הקודמת זיהו את הסכנה בשוק נדל"ן חופשי, שעלול להוביל בסופו של דבר לאי-שוויון כלכלי קיצוני במדינה החדשה שתקום. כדי למנוע מקומץ טייקונים להשתלט על כלכלת המדינה, ביקש הרצל לאמץ באופן חלקי את תקנת היובל המקראית, וליישמה – בשינויים מסוימים – במדינת היהודים. בשיחה שמתנהלת בין הדמויות הדמיוניות שעומדות במוקד הרומן "אלטנוילנד", מסביר הרצל את היתרונות הגלומות בתקנת היובל:

שנת היובל... איננה תקנה חדשה. זאת תקנה ישנה של משה רבנו. אחרי שבע פעמים שבע שנים, כלומר, בשנה החמישים, חוזרות הקרקעות לבעליהן הראשונים, ללא פיצוי כלשהו. אנחנו שינינו קצת את התקנה. אצלנו חוזרות חלקות הקרקע לחברה החדשה. למשה היו מטרות חברתיות בחלוקת הקרקעות. אתם צריכים להבין שהשיטה שלנו משרתת את המטרות האלה לא פחות טוב. העלייה בערך הקרקע לא מעשירה את היחיד, אלא את החברה. (הרצל, אלטנוילנד [סדרת עם הספר], עמוד 187)

בניגוד להרצל, שהציע גרסה סוציאליסטית של היובל, השוללת בעלות פרטית על הקרקע ובמקומה מציעה בעלות ציבורית שיתופית, זיהו זאב ז'בוטינסקי הליברל את מצוות היובל כתקנה שדווקא תעודד תחרות קפיטליסטית בריאה. לתפיסתו, נדרשת רגולציה ממשלתית כדי להבטיח כלכלה תחרותית ולמנוע מצב של מונופול, שהיא אחד התוצרים של שוק חופשי, שבאופן אירוני עשוי דווקא לצמצם את החופש הכלכלי במשק:

על פי התכנית שבמקרא, ישמרו חיי הכלכלה גם לאחר היובל על חופש מלא, ואנשים ימשיכו לבקש עצות, לחבל תחבולות, להיאבק, להתחרות; מהם יתעשרו, ומהם יתרוששו... הסם שכנגד, למשטר החופשי הכלכלי, הוא היובל. דומה, גרזן ענקי חולף מפרק לפרק מעל ליער אנוש, וכורת כל אותם הצמרות שגבהו מן הרמה הממוצעת; בטלים החובות, אדם שנתרושש מחזירים לו את רכושו, המשועבד נעשה בן חורין; שוב מתוכנן שיווי משקל; התחילו במשחק מראשיתו, עד להפיכה חדשה. (ז'בוטינסקי, כתבים: אומה וחברה, עמודים 175 – 176)

מצוות היובל היא מצווה מרשימה במיוחד, משתי בחינות. ראשית, יש בה היגיון כלכלי רב, ונדמה שהיה בכוחה לרסן במידה מסוימת את כוחות השוק האכזריים, ובו בזמן לעודד כלכלה תחרותית וצמיחה. שנית, ואולי אף חשוב מכך, מדובר בתקנה שמכירה באופן עמוק באחריות של החוק על חיי האזרחים ורווחתם, אשר מלמדת על המנהיגות, החזון, והמחויבות המוסרית העמוקה של משה לעם ישראל.

התקופה האחרונה הייתה גדושה באירועים. התרגשנו כולנו מהרצאתו של חברינו אליהו אינדיג שלקח אותנו למסע קשה בין מחנות המוות ועבודת כפייה עד שזכה להגיע לארץ ישראל ולהקים משפחה לתפארת. במסגרת סדרות ההרצאות בנושא התפילה אשר נותנת לנו מבט מכל הכוונים של התפילה שכה מעסיקה אותנו, למדנו מהרב פרופסור דניאל שפרבר על האפשרויות והגבולות של נוסח התפילה, על מה שניתן לעשות בתפילה מאין צומחות הרגליים של הנוסח ולאן אפשר להגיע איתו. מחכות לנו עוד שתי הרצאות

מעבר לפינה. התקיים שיעור נוסף במסגרת השיעורים החודשיים אחרי התפילה בשבת שהעבירה ענת רייגן על השפה העברית ששורדת ומלווה אותנו כבר אלפי שנים, על תקופות השפל שלה ועל תחייתה המחודשת בראשית המאה הקודמת. קיימנו טקס מעבר מיום הזיכרון ליום העצמאות בו ניסינו להביא מהפן האישי של חברי הקהילה מהכאב ועד

חוויות העלייה לארץ. גם הטקס וגם התפילה החגיגית שלנו קנו לעצמם שם ותהילה ברחבי העיר ויעידו על כך, מלבד ההשתתפות ההמונית של חברי הקהילה, גם האורחים הרבים שפוקדים אותנו בליל החג. ברוכים הבאים. הקול הנפלא של הקריינים, הזמרים והחזנים – נשים וגברים, נערות ונערים, ילדות וילדים – מהדהד ונישא ברחבי העיר לא רק בגלל שהוא נפלא, הוא באמת כזה! אלא גם בזכות מערכת ההגברה שרכשנו לאחרונה והנכנו באירועים הנ"ל. "עוד יישמע בהרי יהודה..." אחר כך

נהנינו כולם אצל רש"י ועדינה. מקווים שלא תעייפתם.

הערות שוליים

להקת בת שבע, המוכרת, היא אחת מלהקות המחול הראשונות והוותיקות בישראל. היא חוגגת השנה יובל להיווסדה. היופי במחול מודרני הוא המרחב הגדול שהוא משאיר לדמיון של הצופה ומזמין אותו להשלים בליבו את הסיפור אותו הוא רואה. המחול מאפשר רק לנפש להרגיש ללא צורך שהשכל יתערב כל דקה.

לאחר שנחשפתי למחול המודרני החלטתי לנסות זאת בעצמי. שחרור הידיים לכל עבר. תנועת אגן. זינוק לאוויר בפישוט רגליים. נחיתה קרוב לנשמה חברה. מרגיש את הבל הנשימה שלה. שחרור מדהים. כך הרגשתי כשהתחלתי לרקוד. חסך לי שעות של פסיכולוג (ואפילו זול יותר). כעת לכבוד חגיגות היובל מעלה להקת בת שבע עם הרכב האנסמבל את המופעים מהעבר: ממותות, MAX, וירוס. הופעות אלו ראיתי בעבר וכעת הספקתי כבר לראות חלק שוב. גיליתי בהם דברים חדשים וסיפור אחר רקד בנפשי. למי שראה ולמי שלא, מומלץ בחום.

יוסי ורצברגר – יועץ ברשות הטבע והגנים וחובב תרבות פרינג'

בנק מושב זקנים

פרשת בהר עוסקת במכלולים כלכליים. הפסוק: "אֵת פְּסָפָּךְ לֹא תִתֵּן לוֹ בְּנִשְׁוֹךְ וּבְמַרְבִּית לֹא תִתֵּן אֶכְלָךְ" מוביל אותי לקשר בין בנק ומושב זקנים. במחצית הראשונה של המאה ה 19 התגוררה כל אוכלוסיית ירושלים בתחומי העיר העתיקה. תנאי המגורים היו קשים, ורחובותיה צרים ומוזנחים. אוכלוסיית העיר הייתה ענייה ונחשלת. מחוץ לחומות לא היו בתים או מבני מגורים, ובשטח הפתוח היו מסתובבות כנופיות של שוודים. לעת ערב היו ננעלים שערי העיר. יעקב ולירו, צאצא למגורשי ואנוסי ספרד, עלה לירושלים כשחט מטורקיה בשנת 1835. הוא זנח את מקצועו המקורי ועבר לעסוק בחלפנות כספים. הוא יסד את המוסד הפיננסי היהודי הראשון בארץ ישראל, ופתח את שעריו בשנת 1848. השימוש העיקרי של הבנק של ולירו היה צינור להעברת כספי תמיכה מעשירי הגולה לקהילה היהודית בארץ, אבל לא רק צינור. הבנק סיפק שירותים לשלטון העותמאני וביצע עסקאות פיננסיות עם בנקים רבים בארץ

ובעולם, ביניהם הבנקים של משפחת רוטשילד.

השירותים הפיננסיים שהציע הבנק קידמו את הקהילה היהודית בירושלים ובארץ ישראל. ההון שהוזרם באמצעות הבנק הושקע ברכישת קרקעות, בבנייה, בפיתוח תשתיות ובדחיפת ירושלים הנחשלת אל המתווה של ערים מודרניות. הבנק נסגר סופית בשנת 1915, בעת מלחמת העולם הראשונה.

חיים אהרן ולירו (1845-1923), בנו של יעקב, היה איש עסקים, בנקאי ואיש ציבור יהודי בירושלים. בשנת 1906 קנה חיים אהרן

ולירו, יחד עם יוסף קוקיא, חלקת אדמה שנועדה להקמת בית מושב הזקנים והזקנות הספרדי ברחוב יפו 204 208, מול מבנה ביה"ח שערי צדק הישן. בניית בניין בית הזקנים הספרדי מומנה בעיקר על ידי גבירי העדה הבוכרית והוא נחנך בשנת 1908. בית הזקנים תפקד עד שנות ה-70, אז פונה במסגרת עסקה עם קבלן שהקים במקומו בית אבות חדש בשכונת קריית מנחם. בשטח המתחם של מושב הזקנים של ולירו וקוקיא הוקמו שלושה בניינים ביניהם מלון ירוטל. שבחזיתו שוחזר מבנה בית הזקנים ההיסטורי.

ברומן ההיסטורי של אהרון הראובני "עד ירושלים" המתרחש

בירושלים בתקופת מלחמת העולם הראשונה, מאיר הסופר את מושב הזקנים (בעמוד 269) באור קצת פחות שגרתי ומגלה טפח משגרת היום של דיירי הבית: "היית צריכה לשמוע, מנה, מה מספרת עליהם על הזקנים, אטקה הגבאית. אפשר להתפקע! הם מתאהבים, מקנאים, רבים, משלימים, זה נושא את זה, זו מתרגשת מזה כל יום שני וחמישי כותבים כתובות חדשות וגיטין חדשים... שם יקום לתחייה הזקן שלך!.."

יהודה לוי אלדמע – אמן יוצר, מדריך חוגי אמנות ומורה דרך

לבקוחן של ג'ו כהן – עטרה וולק-יצחקי

כשהתארחנו אצל ג'ו ואיתן, הכל היה טעים ומושקע מאוד עוד מהקידוש המפנק. גולת הכותרת הייתה סופה של הארוחה כשג'ו הגישה את הלבקוחן המעולים שלה. זה נראה כמו בראוניז רק עם טוויסט של תיבול מסטורי. ניצלתי את הבטן ההריונית שלי בתור תירוץ לזלול עוד ועוד כאלה. חיפוש קליל בגוגל העלה שלבקוחן היא עוגה גרמנית ששורשיה עוד בימי הביניים ומתאימה בעיקר לחורף או לסוף שבוע גשום שכזה באמצע האביב. בתאבון

מצרכים:

- 2 כוסות סוכר חום
- 4 ביצים
- 1 1/2 כוסות קמח
- 1 1/2 כפיות קנמון
- 1 כפית אבקת אפייה
- 3/4 כפית ציפורן טחונה
- 1 כוס אגוזים קצוצים
- 1 כוס צימוקים שחורים או חמוציות
- 1/2 כוס אבקת סוכר
- 1 כף מיץ לימון

הוראות הכנה:

- לחמם תנור לחום בינוני. לצפות תבנית אפייה ולשמנה קלות.
- לערבב הביצים עם הסוכר למשך כדקה במהירות גבוהה, להנמיך את המהירות להוסיף לאט לאט את הקמח, קינמון, אבקת אפייה והציפורן לערבב היטב תוך כדי "ניקוי" דפנות הקערה. לערבב פנימה את האגוזים והצימוקים.
- להעביר לתבנית אפייה, לאפות כחצי שעה.
- אחרי שהעוגה התקררה לגמרי. לערבב את אבקת הסוכר עם מיץ הלימון ולצפות את העוגה.

